

samym stanowi ważny przyczynek do odbudowania, postulowanej także przez Sobór Watykański II, jedności teologii jako dyscypliny, pokazując jak głęboko przenika się dogmatyka z teologią moralną.

Ks. Piotr Roszak

Małgorzata Laskowska, *Ksiądz Stefan Wyszyński jako dziennikarz i redaktor (1924–1946)*, Toruń 2011, ss. 338.

Nakładem wydawnictwa „Europejskie Centrum Edukacyjne” ukazała się w 2011 roku publikacja Małgorzaty Laskowskiej *Ksiądz Stefan Wyszyński jako dziennikarz i redaktor (1924–1946)*. Autorka podjęła się opracowania nietatwego tematu. Przedstawia mało znany element życia i działalności Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego, jakim jest działalność dziennikarska i redaktorska w latach 1924–1946. Sam wybór autora i problematyki jest odważny i zasługuje na uznanie. Myśl społeczną w Polsce zwykle absorbuje nauczanie Jana Pawła II. Fakt ten nie dziwi, zważywszy na rolę, jaką odegrał Papież w historii Polski, Europy i świata. Był papieżem pochodzącym z Polski i z ojczyzną w czasie całego pontyfikatu związany. Dawał temu wyraz niemalże w czasie każdej pielgrzymki do ojczyzny, jak również przy wielu okazjach w czasie spotkań z rodakami na całym świecie. Nie należy jednak zapominać o znaczeniu Księdza Prymasa w powojennych dziejach Polski i Kościoła w Polsce. Wydobycie i ukazanie go w tej publikacji to z pewnością dobra intuicja. Autorka przedstawia postać niezwykle ważną dla dziejów Polski, która zdecydowała o zachowaniu przez naród i Kościół niezależności i tożsamości. Prymas był hierarchą niezwykle mocno zaangażowanym społecznie. Wymagały tego trudne czasy, w których przewodził Kościołowi w Polsce.

Autorka jest doktorem teologii, adiunktem w Instytucie Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Obszarem jej szczególnego zainteresowania i badań naukowych jest: etyka środków społecznego przekazu, pedagogika mass mediów, oddziaływanie nowych mediów, a szczególnie social media. Oprócz recenzowanej książki jest autorką licznych publikacji na temat szeroko rozumianej etyki środków społecznego komunikowania. Publikacja na temat dziennikarskiej i redaktorskiej

działalności księdza Stefana Wyszyńskiego dobrze wpisuje się w tematykę jej badań naukowych, pogłębia ją i ubogaca. Dodatkowo walorem pracy jest ukazanie tematyki mediów od strony etyki katolickiej oraz katolickiej nauki społecznej. Taką bowiem perspektywę reprezentuje ks. Wyszyński. Jest to ujęcie ciekawe i potrzebne. Nauka społeczna Kościoła jest bowiem częścią misji ewangelizacyjnej Kościoła, jest próbą ewangelizacji rzeczywistości doczesnej, a ewangelizacji domaga się z pewnością szeroko rozumiany świat mediów.

Publikacja jest obszerna, obejmuje 338 stron. Zawiera bogatą bibliografię, w której zamieszczono dokumenty Magisterium Kościoła (14 pozycji), publikacje ks. Stefana Wyszyńskiego (210 pozycji), publikacje kard. Stefana Wyszyńskiego (28 pozycji), literaturę pomocniczą (215 pozycji). W oparciu o tak szeroką bazę źródłową i literaturę pomocniczą temat mógł zostać w sposób wyczerpujący i dogłębny przedstawiony. Bogata bibliografia świadczy o solidności autorki w realizowaniu podjętego tematu. Praca zawiera również załącznik (ss. 295–311) zawierający wypowiedzi znanych w Polsce autorytetów naukowych na temat publicystyki i pracy redaktorskiej ks. Stefana Wyszyńskiego.

Praca – oprócz wstępu i zakończenia – zawiera cztery rozdziały. Pierwszy zawiera, jak stwierdza autorka: „wprowadzenie w istotę tematu niniejszej pracy. Pomaga zrozumieć, czym jest dziennikarstwo ks. Stefana Wyszyńskiego, jak wyglądało przygotowanie intelektualne i duchowe do pełnionych przez niego funkcji” (s. 12). W prezentacji zagadnienia uwzględnia najpierw formację intelektualną i duchową ks. Wyszyńskiego. Opisuje więc środowisko, w którym dorastał, jego rodzinę, a zwłaszcza rodziców. Następnie szkoły, do których uczęszczał, seminarium we Włocławku, studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim oraz pracę redakcyjną w „Ateneum Kapłańskim”. Dziennikarstwo ks. Wyszyńskiego było reakcją na jemu współczesne przemiany religijno-społeczne. „Początki publicystyki ks. Stefana Wyszyńskiego miały miejsce we Włocławku i na podstawie lokalnych spraw tego miasta oraz ziemi kujawskiej kształtował w sobie poglądy na zagadnienia o wymiarze globalnym” (s. 51). Swoją działalność dziennikarską rozpoczyna w kleryckim piśmie „Przedświt”, następnie zostaje redaktorem „Ateneum Kapłańskiego”, publikował w „Słowie Kujawskim”, w 1945 założył „Ład Boży”. Pracę publicystyczną traktował jako służbę społeczeństwu. Jak zauważa autorka „nie szukał tematów, na co wskazują już pierwsze akapity artykułów. Ustosunkowywał się do bieżących wydarzeń globalnych, bądź lokalnych,

dotyczących, np. środowiska robotniczego lub wiejskiego. Jeśli chodzi o strukturę artykułów, można zauważyć, że często rozpoczynał od przeglądu prasy. Sygnalizował w ten sposób powszechnie nagłaśniany i omawiany problem. Wyrażał następnie swoje zdanie, powołując się przy tym także na wypowiedzi innych, dane statystyczne, wydarzenia (s. 67).

Dalsza część publikacji zawiera myśl społeczno-polityczną obecną w publicystyce ks. Wyszyńskiego. Prymas poruszał tematy, które nurtowały współczesne społeczeństwo, kwestie jakie dostrzegał w otaczającym go świecie. W pierwszej kolejności godność człowieka, jego społeczną naturę, odniesienie do Boga jako gwarancję jego wielkości i godności. Następnie zaprezentowany został upadek kultury pracy związany przede wszystkim ze światowym kryzysem gospodarczym w latach 1929–1931. Jako główną przyczynę upadku kultury pracy Prymas wskazuje kapitalizm oraz kryzys moralny polegający na odejściu społeczeństw od wartości chrześcijańskich. Jednym z głównych przejawów kryzysu pracy jest bezrobocie mające szerokie społeczne oddziaływanie. Niesie ono szereg problemów dla życia podstawowej wspólnoty jaką jest rodzina. Bezrobocie burzy relacje w małżeństwach, wpływa na problemy w wychowaniu dzieci, wywołuje problemy mieszkaniowe. Kryzys kultury pracy ujawnił się również na wsi. W następnej kolejności autorka przedstawia kwestię ochrony praw robotnika w pisarstwie ks. Wyszyńskiego. Skupia się szczególnie na prawie do pracy, sprawiedliwej płacy, własności prywatnej, prawie do zrzeszania się oraz prawie do odpoczynku. Podjęta została również kwestia szczególnej roli, jaką w społeczeństwie pełni środowisko uniwersyteckie. Na końcu ukazane zostają tematy polityczne podejmowane przez ks. Wyszyńskiego.

Tematy o charakterze moralnym podjęte zostają w rozdziale trzecim odnosi się do spraw o charakterze moralnym. Kwestią kluczową jest dla ks. Wyszyńskiego godność osoby ludzkiej. Autorka podkreśla, że „obrona godności – w obliczu dwóch wojen – była szczególnie pilnym i ważnym zadaniem dla duchownych, polityków, nauczycieli i dziennikarzy” (s. 176). Autorka podkreśla, że u podstaw jego przekazu na temat godności człowieka „znajduje się personalizm chrześcijański. Ukierunkowanie na człowieka, w odniesieniu do Boga, pozwala dostrzec właściwe rozumienie godności ludzkiej, obrona której – jak określił – jest najważniejszym zadaniem społeczno-gospodarczym” (s. 183). Autorka podejmuje również kwestię ochrony rodziny. Autorka – za

ks. Wyszyńskim podkreśla, że „rodzina wychowuje do społeczeństwa, przygotowuje do przyszłych zadań. Nie zamyka się tylko w obrębie swoich spraw, ale ma też na uwadze cele społeczne (s. 203). Ważnym środowiskiem wychowania jest również szkoła. Ważnymi kwestiami, jakimi zajmował się ks. Wyszyński, to rozdźwięk między nauczaniem a wychowaniem, potrzeba wychowania młodych do szacunku dla wartości narodowych i do patriotyzmu. Wychowanie w szkole musi mieć wychowaniem integralnym, opartym na współpracy między nauczycielami a rodzicami, obecności wartości chrześcijańskich w procesie wychowania. Ks. Wyszyński odnosi się również do problemu laicyzacji sfery publicznej i całego życia społecznego. Zadaniem Kościoła w tej sytuacji musi być ewangelizacja różnych obszarów życia społecznego. Troską duszpasterską powinni być objęci robotnicy, bezrobotni, ludzie pracujący na roli, mieszkańcy miast, alkoholicy. Kościół powinien zaktywizować swoją działalność misyjną, charytatywną, duszpasterstwo małżeństw i rodzin, duszpasterstwo akademickie.

Publikację zamyka rozdział czwarty, w którym zawarte zostały pewne postulaty ks. Wyszyńskiego wobec mediów. Prasa katolicka jest jego zdaniem ważnym narzędziem promowania wartości chrześcijańskich. Jednak poważną jej bolączką była słaba jakość, problemy finansowe, jak również kłopoty z kolportażem. Dziennikarze chrześcijańscy powinni nieustannie podnosić swoje kwalifikacje. Mają nie tylko bronić praw Kościoła, ale w sposób aktywny promować wartości chrześcijańskie. Widzi również potrzebę tworzenia w Polsce związków pisarzy katolickich. Ważnym narzędziem ewangelizacji i duszpasterstwa jest również radio. Jest ważnym narzędziem głoszenia Słowa Bożego. Głównym etycznym imperatywem dla świata mediów jest zdaniem ks. Wyszyńskiego służba prawdzie. Na tym polega ich główne społeczne posłannictwo. Krytykował propagowanie przemocy i pornografii, lekceważenie religii i Kościoła, przypominał o konieczności formacji religijnej i patriotycznej. Wymagał więc zachowania zasad etycznych przez nadawców. Zwracał również uwagę na etykę odbiorcy by ten mógł odpowiedzialnie wybierać proponowane mu treści.

Autorka podsumowuje działalność publicystyczną i redaktorską ks. Wyszyńskiego w bardzo sugestywny sposób: „sprawność w pisaniu, mówieniu, ciekawość, osobiste zaangażowanie, intuicja, systematyczne zgłębianie wiedzy oraz roztropność, odwaga, umiejętność analitycznego myślenia, a przy tym głęboka pokora to tylko niektóre cechy, jakie charakteryzowały ks. Wyszyńskiego” (s. 292).

Wnikliwa lektura książki skłania również do postawienia pewnych krytycznych pytań. Wydaje się, że w analizie publikacji ks. Stefana Wyszyńskiego można było w większym stopniu uwzględnić podstawowe choćby tezy katolickiej nauki społecznej, zwłaszcza w częściach poświęconych jego publikacjom na tematy społeczne, polityczne i gospodarcze. W pracy zdarzają się również pewne drobne potknięcia w redakcji i przygotowaniu tekstu do druku (s. 29, 175, 224), drobne niezręczności stylistyczne (s. 41). Są to jednak przypadki zupełnie sporadyczne i nie burzą dobrego wrażenia, jakie na czytelniku robi publikacja. Wydaje się również, że problematyka zawarta w trzecim paragrafie rozdziału pierwszego częściowo powtarzana jest później w następnych rozdziałach. Być może inne rozłożenie problematyki w całości pracy byłoby bardziej fortunne. Wymienione drobne uwagi są jedynie dowodem, że publikacja jest dziełem ludzkim i nie jest wolna od niedoskonałości.

W lekturze publikacji uderza wnikliwość w podejściu do tematu. W pracy odnajdujemy niezwykle wiele informacji na temat działalności publicystycznej i redaktorskiej ks. Wyszyńskiego. Autorka wykazuje się rozległą wiedzą w dziedzinie, którą analizuje. Dobrze porusza się w zawiłościach historycznych dziejów Polski i życia ks. Wyszyńskiego.

Recenzowana publikacja powinna trafić przede wszystkim do ludzi związanych ze środowiskiem środków społecznego przekazu. Wobec etycznych wyzwań, przed jakimi stoją media, a przede wszystkim ludzie w nich pracujący, w szczególności dziennikarze, należy przypominać tak wyjątkowe postaci, jak ks. Stefan Wyszyński. By odpowiedzialnie budować przyszłość, nie należy zapominać o wyjątkowych postaciach z przeszłości. Z pewnością ks. Wyszyński powinien być inspiracją dla współczesnych dziennikarzy i redaktorów.

Książka jest interesującym studium z pogranicza etyki mediów, etyki społecznej i katolickiej nauki społecznej. Oparta jest na wartościowym materiale źródłowym, ubogacającym naszą wiedzę z zakresu działalności ks. Wyszyńskiego, etyki dziennikarskiej i szerzej etyki mediów. Napisana jest dobrym, dojrzałym, wartkim językiem, co sprawia, że dobrze się ją czyta. Należy zatem pochwalić umiejętności badawcze autorki zachęcić do dalszych poszukiwań naukowych.

*Ks. Wiesław Łużyński*